

confirmed in *Upjohn Co. v. United States*, where US Supreme Court held that communication between company's employees and the company's attorney is protected under attorney-client privilege (*Upjohn Co. v. United States*. 449 U.S. 383. US Supreme Court, 1981).

Taking into account international practice, many jurisdictions imply the narrower scope of attorney-client privilege. For instance, the European Union does not recognize privilege for a client's communications with in-house lawyer which was established in *Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v. European Commission*. The European Court of Justice held that for the attorney-client privilege regarding corporate issues, there must be an independent lawyer who is not an employee of the company and who is admitted to practice in an EU member state. Despite that, such countries as Ireland and the Netherlands apply a privilege for communications with in-house counsel.

In Switzerland traditionally there is no privilege for in-house counsel as well, though the information confided with the company's lawyer may be safeguarded by the principle of business secrecy (Legal Profession Privilege, 4th Edition, 2016 Switzerland).

In Ukrainian legislation the concept "attorney's secrecy" is used for any information about the client that becomes known to the attorney, attorney's assistant or intern during his/her legal practice (Law of Ukraine on Advocacy and Legal Practice, Art. 22, 05.07.2012). In the legal doctrine there are different opinions on a waiver of attorney-client privilege. A. Pysarenko insists that the privilege can be waived if it is necessary for the effective legal protection of a client's interests (Писаренко А. Разглашение адвокатской тайны: Юридическая практика №36, 2004). A.V. Holovan stresses the attention on the Rules of Lawyer's Ethics that provide obligatory consent of the client for disclosure of information (Головань І.В. Захист професійної юридичної таємниці згідно законодавства України та Швейцарії: Адвокат №1, 2005). M.Yu. Barshchevskiy states that disclosure of attorney's secrecy is legal if it is aimed at prevention of crime (Барщевский, М. Б. Адвокатская этика. Самара: 1999). However, the waiver of attorney client privilege can be carried out only by the written statement of the client (Law of Ukraine on Advocacy and Legal Practice, Art. 22, 05.07.2012). Moreover, according to the Rules of Lawyer's Ethics, disclosure of communication between client and lawyer is forbidden on any ground including illegal attempts of investigatory institutions to acquire the information. The similar practice is exercised in France, where law establishes that the lawyer cannot be refrained from the obligation of attorney-client privilege by the client or governmental institutions ("Lawyers in France and Attorney-client Privilege" French Business Law. Web: french-business-law.com). Nevertheless, it is necessary to mention that the attorney in Ukraine is not liable for the provision of information on financial operations by a natural or legal person to the central executive organ in the sphere of prevention of money laundering, terrorism and dissemination of weapon of mass destruction (Law of Ukraine on Advocacy and Legal Practice, Art. 22, 05.07.2012).

To sum up, the information received during representation of a client by a lawyer affirmed by a contact on provision of legal advice constitutes an attorney-client privilege in Ukraine and its disclosure is forbidden on any grounds, except the circumstances when such disclosure is done according to the Law of Ukraine on Prevention of Money Laundering, Funding the Terrorism and Dissemination of Weapon of Mass Destruction.

Вознюк І.А.

*студент 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АДВОКАТУРА В ЄС: ОСНОВНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ

Україна тримає стратегічний курс на євроінтеграцію. Поступово це торкається всіх сфер життя. Особливе місце в будь-якій державі займають правозахисні інститути, серед яких чільне місце посідає адвокатура. Національні стандарти діяльності адвокатури мають відповідати міжнародним та загальноєвропейським вимогам, що зумовлює актуальність розгляду засад діяльності адвокатури в Європейському Союзі.

Правове регулювання діяльності адвокатів в Україні, інших державах та на рівні ЄС, зокрема, досліджували такі вчені, як Н. Бонналь, Л. Брусінін, Є. Васьковський, І. Словацький, М. Ларін, О. Святоцький та інші. Проте дослідженню регулювання діяльності адвокатів в рамках Європейського Союзу в працях вчених приділяється дуже мало уваги.

В більшості країн ЄС законодавством по-різному визначається правова природа адвокатури та її відношення до судової влади, але в ряді країн місце адвокатури та її взаємозв'язок із судовою системою встановлені досить чітко й однозначно. Адвокатура розглядається як: невід'ємна частина правосуддя (Латвія); незалежна організація в системі правосуддя (Німеччина); орган правосуддя (Греція); незалежна частина правової системи (Литва); адвокат визнається помічником правосуддя (Франція); слугою правосуддя і права (Португалія). Адвокатська діяльність прирівняна до діяльності суддів (Болгарія).

Питання правового регулювання адвокатури на наднаціональному рівні довгий час залишалося дискусійним в ЄС. Однією з основних проблем стало визнання кваліфікації адвокатів на території іншої держави-члена ЄС. З метою вирішення цього питання 22 березня 1977 року Рада ЄС видала директиву № 77/249/ЕЕС щодо регулювання ефективного використання адвокатами своєї професії для надання послуг. (Директива № 77/249/ЕЕС о содействии эффективному осуществлению свободного предоставления услуг адвокатами // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : www.ausv.ru/wp-content/uploads/2009/03/npeKTHBa-EC-77-249-E3C)

Згідно з нею адвокати можуть практикувати на території інших держав-членів ЄС, а не тільки там, де вони отримали кваліфікацію. Держави можуть додатково встановлювати перелік документів, необхідних для надання окремих послуг, для адвокатів, які отримали кваліфікацію в інших державах. Згідно з директивою адвокатом слід вважати особу, яка наділена правом займатися правовою діяльністю, незалежно від того, як вона називається в різних державах-членах ЄС. Адвокат зобов'язаний дотримуватися правил етики, прийнятих у державі, де він здійснює діяльність. Проте директива не вирішила питання визнання дипломів адвокатів в інших державах-членах ЄС. Директива № 77/249 регулює питання здійснення адвокатом своєї професійної діяльності на підставі кваліфікації, отриманої в своїй державі. Адвокат зобов'язаний користуватись виключно професійним званням, яке він отримав в країні походження, щоб чітко можна було розрізнити його зі званням адвоката, що існує в країні перебування. У таких випадках адвокат може надавати правові послуги у вигляді консультацій або здійснювати практику на постійній основі. (Жукорська Я. М. Правове регулювання діяльності адвоката в Європейському Союзі на наднаціональному рівні / Я. М. Жукорська // Право і суспільство. - 2014. - № 5.2. - С. 3-6.)

З метою полегшення визнання дипломів адвокатів інших держав у 1988 Радою ЄС було прийнято директиву 89/48, яка вимагає від держав визнання кваліфікації, отриманої в іншій державі-члені ЄС. (Council Directive 89/48/EEC of 21 December 1988 on a general System for the recognition of higher-education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years' duration // European Federation of National Engineering Association [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.feani.org/site/index.php?id=150>) Фактично положення директиви забороняють «встановлення будь-якої дискримінації за державною приналежністю» для осіб, що здійснюють правову діяльність.

Наступним кроком у врегулюванні питання здійснення адвокатами своєї діяльності на території ЄС було прийняття у 1998 році директиви 98/5/WE, яка закріпила можливість адвоката займатися практикою на території іншої держави після складання кваліфікаційного іспиту або проходження практики чи т. зв. отримання адаптаційного стажу на території цієї держави. Директива встановила строк у п'ять років для подання клопотання щодо отримання права на здійснення діяльності. (Гловацький І. Адвокатура зарубіжних країн. Англія. Німеччина. Франція : навч.-практ. посібник / І. Гловацький. - К. : Атіка, 2007. - 587 с.) Всі формальності директива віднесла до компетенції держав-членів ЄС.

Дві вищевказані директиви не регулюють питання представлення інтересів громадян у всіх судових ланках і відносять це питання до компетенції держав-членів ЄС. Директива 77/249 (ст. 5), як і Директива 98/5/WE (ст. 5), передбачає встановлення вимоги для адвоката з іншої країн про співпрацю з адвокатом, який отримав кваліфікацію в державі перебування, а також обмеження щодо представництва у судах вищих ланок та щодо управління майном померлої особи або встановлення права власності на нерухоме майно.

У 1988 році у Стасбурзі було прийнято Загальний кодекс правил для адвокатів країн ЄС, яким передбачено місце адвоката у суспільному житті, суть правил професійної етики адвоката,

види діяльності, які є несумісними з діяльністю адвоката, регламентуються відносини з клієнтами, включаючи розміри і виплату гонорарів, регламентуються відносини з судовими органами, взаємовідносини з арбітрами та іншими працівниками судових органів, взаємовідносини адвокатів, в тому числі і різних держав-членів ЄС, регламентуються відносини з протилежними сторонами, питання заміни адвоката, навчання молодих адвокатів, а також вирішення спорів між адвокатами державам-членів ЄС. (Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_343)

25 жовтня 2000 р. Комітетом Міністрів Ради Європи було прийнято рекомендації «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків», в якій йдеться про те, що треба вжити всі необхідні заходи для того, щоб поважалася, захищалася свобода здійснення професії адвоката без дискримінації і неправомірного втручання зі сторони органів влади чи громадськості, особливо в світлі Європейської конвенції з прав людини. Рішення, що стосуються дозволу займатися юридичною практикою чи стати членом професійної спілки адвокатів, повинні прийматися незалежним органом. Контроль за такими рішеннями, незважаючи на те, приймаються вони незалежним органом чи ні, повинен здійснюватися незалежним органом судової влади. (Жукорська Я. М. Правове регулювання діяльності адвоката в Європейському Союзі на наднаціональному рівні / Я. М. Жукорська // Право і суспільство. - 2014. - № 5.2. - С. 3-6.)

Проте більшість повноважень щодо діяльності адвокатури залишені на розсуд держав-учасниць ЄС. Так, особи, які бажають займатися адвокатською практикою у країнах ЄС, мають бути: 1) вихідцями з однієї з держав-членів ЄС або держави, що є стороною угоди про Європейський економічний простір; 2) мати диплом про вищу юридичну освіту (як мінімум, магістра права – Франція) або взагалі не мати юридичної освіти (Англія, Уельс); 3) мати стаж роботи за юридичною спеціальністю, як правило, від 3-х до 6-ти років; 4) пройти стажування (практику) під керівництвом адвоката, що має стаж роботи за спеціальністю від 1-го до 5-ти років, строк якого складає від 1-го до 5-ти років; 6) скласти кваліфікаційний іспит, який проводиться, як правило, у декілька етапів. До особливостей вимог до осіб, які претендують на здобуття статусу адвоката у країнах ЄС, відносяться наступні: претендент повинен проходити атестацію кожні півроку у відповідній раді адвокатів, до того ж в кожному семестрі має брати участь принаймні у 20 судових засіданнях по цивільних і кримінальних справах, захистити 4 реферати по праву (Італія); мати приміщення у власності або оренді (Словенія), скласти договір страхування (Німеччина); вимоги до кандидатів на здобуття статусу адвоката прирівнюються до вимог до кандидатів на посаду судді (Німеччина). Особливі вимоги висуваються до моральних якостей претендента (особа не повинна мати судимості за злочини, вчинені проти честі, совісті і добрих звичаїв, стягнень за дисциплінарні або адміністративні проступки того ж характеру, а також не бути банкрутом – Франція, не може займатися діяльністю, що заплямовує репутацію адвокатури, – Австрія, повинна мати бездоганну репутацію – Словенія, бути добропорядною – Бельгія). (Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків, 2016. – С. 40)

Таким чином, вивчення досвіду Європейського Союзу є необхідним з позицій устремлень України увійти до європейської спільноти, отже, України має привести правове регулювання адвокатури у відповідність до норм Директив ЄС № 77/249/ЕЕС, 89/48, 98/5/WE, Загального кодексу правил для адвокатів країн ЄС, Рекомендації «Про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків».

Загоруйко В.С.

*студентка 5-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

**АДВОКАТУРА УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ І СТАНДАРТІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СПІВТОВАРИСТВА**